

25.61x15.86	1/3	עמוד 22	+ ידיעות אחרונות - לימודים	06/02/2020	71892892-6
בית חולים שיב - 817					

מדעי ההתנהגות

22 ביה"ס הראשון לניתוח מדעי
ההתנהגות במרכז הרפואי תל השומר

ניתוח התנהגות

בית ספר ראשון מסוגו לניתוח התנהגות
במרכז הרפואי תל השומר, יסייע
לסובלים מהפרעות פסיכיאטריות
וקשיים בתפקוד יומיומי

23.19x15.54	2/3	עמוד 23	+ ידועות אחרונות - לימודים	06/02/2020	71892893-7
בית חולים שיב - 817					

חד מכל שמונה ילדים בישראל סובל מהפרעה פסיכיאטרית משמעותית. על הקטגוריה המבהילה הזאת נמנים: אוטיזם, סכיזופרניה, דיכאון והפרעות חרדה. וכאשר דובר בהפרעות קלות יותר, כולל בעיות קשב ודיכאון - המספר מזנק לאחד מכל ארבעה,

לפחות כשמדובר בילדים.

הורים לילדים שנולדו ואובחנו כמתמודדים עם הפרעות כאלה, נאלצים להתמודד איתם, לא תמיד בהצלחה, בעיקר כשחלק מהתופעות האלה מתבטאות בהתפרצויות זעם, היסטריה ואלימות שקשה לרסן אותה.

בשנים האחרונות התפרסמו שלל כתבות על מצוקת כוח אדם בתחום הפסיכיאטריה, מה שהוביל בין השאר למדיניות הגבלות קשות כולל קשירות של ילדים הסובלים מהפרעות קשות. במרכז הרפואי שיבא תל השומר החליטו לקחת את הנושא הזה לירייה. במסגרת זאת הם פתחו בית ספר לסטודנטים ראשון מסוגו, אשר ישכיר אנשי מקצוע בתחום ניתוח יישומי של התנהגות, להתמודדות עם התנהגויות מאתגרות, כמו: אלימות ופגיעות עצמיות של ילדים ומבוגרים הסובלים מהפרעות פסיכיאטריות וקשיים בתפקוד היומיומי שלהם. "לצד הטיפול הפסיכיאטריים, מתברר כי המזור הכי טוב לבעיות קשות כמו אלימות ופגיעות עצמיות, הוא ניתוח התנהגות", מרגיש פרופ' דרון גוטהלף, מנהל החטיבה לפסיכיאטריה של הילד והמתבגר בבית החולים שיבא תל השומר, ומסביר מה עומד בבסיס הקמת בית הספר.

מדובר בשיטת ניתוח שפותחה על-ידי הפסיכולוג האמריקני פרדריק סקינר כבר באמצע המאה שעברה, אך היא ספגה ביקורת בשל שימוש בדרכים אגרסיביות על מנת לשנות את הרפוסים הבעייתיים. מאז עברה השיטה שינויים מפליגים, וכיום היא נטולת התערבויות אגרסיביות ומבוססת על הערכה תפקודית ובעקבותיה - חיזוק היכולת וההתאמה לסביבה. בהמשך לכך, בקרוב תיפתח במרכז הרפואי שיבא בתל השומר מחלקת אישפוז ראשונה מסוגה, עבור ילדים עם

התמודדויות נפשיות. מדובר בצורך שנוצר בעקבות שינוי המדיניות במרכז הרפואי לפיו הפסיקו לחלוטין עם נושא הקשירות, וחיפשו אחר פיתרונות יעילים אחרים שיביאו לריסון האלימות של מטופלים.

ניתוח יישומי של התנהגות

בראש התוכנית החדשה יעמוד פרופסור דרון גוטהלף - מנהל החטיבה לפסיכיאטריה של הילד והמתבגר, יחד עם ד"ר איתן אלדר, מחלוצי תחום ניתוח ההתנהגות בישראל. "בבית הספר לניתוח התנהגות, אנחנו משלבים זרועות לראשונה בעולם המנתחים ההתנהגותיים והפסיכיאטריים", אומר פרופ' גוטהלף. "הרעיון הוא להכשיר את הבוגרים לעבוד בבתי חולים פסיכיאטריים שמשוועים ממש למטפלים כאלה או לעבוד במגזר הפרטי".

- מה הקריטריונים לקבלה ללימודים?

"בית הספר מיועד לבוגרי תואר ראשון ומעלה במקצועות:

השיטה הזאת מתוחכמת מאוד. במקום רק להקשיב לדיווחים של המטופלים, אנחנו מתבססים על תצפיות אובייקטיביות, שמראות למשל מה הם הגורמים בסביבה ובהיסטוריה של המטופל המגבירים את היתכנות ההתנהגות הבלתי נאותה

החינוך, החינוך המיוחד, פסיכולוגיה, עבודה סוציאלית ומקצועות בריאות אחרים (למסלול הראשון), או תעודת גמר בניתוח התנהגות, ממוסד מוכר (למסלול השני) וראיון קבלה".

- ומה ההבדל בין מסלולי הלימוד?

"הראשון הוא לימודי תעודה בניתוח יישומי של התנהגות, והוא כולל: לימודים, פרקטיקום, השתלבות במחקרים ועוד. המסלול השני הוא מסלול הכשרה המיועד למנתחי התנהגות בעלי תעודה, שמעוניינים להרחיב את הידע ולקבל הכשרה לניתוח יישומי של התנהגות גם בהפרעות פסיכיאטריות".

- יש גם התנסות מעשית?

"כמובן. במסגרת הלימודים, המטפלים יבצעו התנסות מעשית במחלקות ובמרפאות פסיכיאטריות. הם יתנסו בשיטות לימוד מתקדמות, יתמקצעו בטיפול במצבים מאתגרים כולל אלימות, קשיי ויסות, ופגיעות עצמיות בילדים ובמבוגרים ועוד".

- ויש להם אפשרות להשתלב אחר-כך בעבודה במרכז הרפואי?

"כן, מאחר ויש היום מצוקת כוח אדם קשה. בבית החולים שלי, למשל, הורידו את הקשירות לאפס, וזו אליה וקוץ בה, כי הצוות חוסף מכות והמטופלים מתקשים להירגע, ואין פתרונות בנמצא. באמצעות ניתוח התנהגות, בשילוב דרכים נוספות, אפשר לצמצם משמעותית את מקרי האלימות. בתום הלימודים, הבוגרים יוכלו להשתלב בעבודה במחלקות הפסיכיאטריות בשיבא תל השומר ובבתי חולים פסיכיאטריים אחרים שמשוועים למטפלים כאלה וגם בשוק הפרטי".

זרק מספריים על המורה

בבית הספר לניתוח התנהגות מאמינים כי על-ידי ניתוח ההתנהגות של המטופלים יהיה להם קל יותר להתמודד איתם. לשאלה, מה מיוחד בתוכנית הזאת, משיב פרופ' גוטהלף "השיטה הזאת מתוחכמת מאוד. במקום רק להקשיב לדיווחים של המטופלים, אנחנו מתבססים על תצפיות אובייקטיביות, שמראות למשל מה הם הגורמים בסביבה ובהיסטוריה של המטופל המגבירים את היתכנות ההתנהגות הבלתי נאותה.

23.24x14.45	3/3	עמוד 24	+ ידיעות אחרונות - לימודים	06/02/2020	71892894-8
בית חולים שיב - 817					

◀ המשך מעמוד 23

ישנם ילדים שההתפרצויות שלהם נועדו על מנת לקבל תמורה; אחרים מפעילים אלימות משום שהם לומדים שזו הדרך לקבל תשומת לב; וישנם כאלה שמתמשים באלימות או בהתפרצויות ככריחה מפני ביצוע מטלות".

- ואיך ניתן לטפל בתופעות האלה?

"עד היום היו לפסיכיאטריה תרופות שממש עזרו ואף הצילו ילדים עם אוטיזם או עם בעיות פסיכיאטריות קשות, אבל מתברר שהתרופות האלה יעילות רק באופן חלקי. ניתוח ההתנהגות עוזר לרסן את ההתנהגויות האלה, ולהתאים בצורה מבוקרת את הטיפול התרופתי. אנו מאמינים ששילוב של תרופות וניתוח התנהגות יביאו לשיפור גדול בהתנהגות ובסבל של המטופלים וקרוביהם".

- יש לכם דוגמה למטופל שהשיטה עבדה עבורו?

ד"ר איתן אלדר, מחלוצי התחום בישראל, נזכר במקרה מובהק כזה: "היה לנו ילד בכיתה ב', אינטליגנט אבל עם הפרעה נפשית קשה ומורכבת, שהיה מטופל בתרופות. הילד הזה היה מפעיל אלימות קשה מאוד - כמו זריקת אבנים או מספרים על פניה של המורה. ביצענו לילד הערכה תפקודית והבנו את מקור הבעיה".

- איך?

"איבחנו את הרפוס של ההתקפים שלו, והפעלנו תוכנית מורכבת, שחלקה הייתה הימנעות ממתן תשומת לב - כשהוא מתחיל בהסלמה, ומצד שני, מינונים גבוהים מאוד של תשומת לב - כשהוא שיתף פעולה. ביצענו את זה עם כל הצוות החינוכי, בכיתה שפתחנו בשיתוף משרד החינוך, שאף נתן לנו סמל מוסד. בסופו של התהליך, לא רק שהילד הזה חזר למערכת החינוך ועבר מהחינוך המיוחד לחינוך רגיל, הוא גם חזר לקהילה, וסיים את בית הספר היסודי והתיכון בהצלחה".

לא אלימות. תסכול

מאז שנולדה ואובחנה כמתמודדת עם בעיות פסיכיאטריות

פרופ' דורון גוטלהוף וד"ר איתן אלדר צילום: דוברות המרכז הרפואי "שיבא" תל השומר

בקרוב תיפתח במרכז הרפואי שיבא בתל השומר מחלקת אישפוז ראשונה מסוגה, עבור ילדים עם התמודדויות נפשיות. מדובר בצורך שנוצר בעקבות שינוי המדיניות במרכז הרפואי לפיו הפסיקו לחלוטין עם נושא הקשירות, וחיפשו אחר פיתרונות יעילים אחרים שיביאו לריסון האלימות של מטופלים

וגם מהתפרצויות אלימות כלפי הסביבה. עד שהובאה לטיפול אצל ד"ר אלדר וצוותו.

- ומה קרה?

"שבועיים שלושה בלבד חלפו מהרגע שהחלנו לטפל בה, והוריה היו בטוחים שמול עיניהם מתרחש נס: הילדה החלה ללכת, וגם התפרצויות האלימות שלה פחתו באופן דרמטי". "האמת היא", מודה ד"ר אלדר, "שזה לא היה נס, אלא שימוש נכון ב'ניתוח התנהגות'. באמצעות התצפית וההערכה התפקודית, איבחנו כי ההתפרצויות האלימות שלה הן תוצאה של תסכול מכך שהיא אינה הולכת, והוריה נאלצים להרים אותה ממקום למקום. כך היינו יכולים להעריך באלו מצבים היא תוקפנית מחד, ומה עשוי לגרום לה סיפוק והנאה, מאידך".

- ואיך בעצם טיפלתם בה?

"בעבודה של שבועיים שלושה לימדנו אותה להתנייד בכוחות עצמה, ומקרי התוקפנות פחתו משמעותית. באמצעות השיטה הוריה הבינו שהאלימות של צ' היא בעצם ביטוי למצוקה משמעותית שהיא שידרה". ■

ואוטיום נאלצו הוריה של צ', בת ארבע וחצי מכייג'ינג, לשאת אותה בידיהם ממקום למקום. "הרופאים אמרו להם שהיא לעולם לא תוכל ללכת", מספר ד"ר איתן אלדר. לדבריו, מלבד בעיית ההתניידות העצמאית, סבלה צ' מבעיות תקשורת קשות (כלומר, היא כמעט ולא תקשרה עם הסביבה),